

Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a k jejich výslovnosti a pravopisu¹

Martin Havlík (Praha)

VARIATION IN THE PHONOLOGICAL ADAPTATION OF LUXURY AND NECESSARY BORROWINGS IN DIFFERENT DOMAINS

This paper focuses on the distinction between *luxury* and *necessary* borrowings from English (i.e. Anglicisms) and the relationship between these borrowings, the domains in which they are used and their pronunciation and orthography. I put forward a hypothesis that the ratio of luxury and necessary borrowings differs within different domains and that this has an impact on the pronunciation and orthography of the borrowings; I tested this hypothesis by analysing 500 Anglicisms. The results confirm that (1) there is a difference in the distribution of luxury or necessary Anglicisms within different domains and (2) necessary Anglicisms are more often pronounced according to their original orthography than luxury Anglicisms. However, I also detected a strong association between the period in which Anglicisms were borrowed and the manner in which they were adopted; therefore, it was not possible to identify a direct link between the type of borrowing and pronunciation, and further research is required to confirm the above hypothesis.

KEYWORDS

anglicisms, social domains, necessary and luxury borrowings, pronunciation, orthography

KLÍČOVÁ SLOVA

anglicismy, sociální oblasti, nezbytné a módní přejímky, výslovnost, pravopis

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366591.2019.2.1>

1. ÚVOD

Jaký je vztah mezi a) typem anglicismů z hlediska jejich nezbytnosti, resp. módnosti užití v češtině, b) sociálními sférami, v nichž se anglicismy užívají a s nimiž jsou sémanticky spjaty, a c) způsobem a mírou fonologické a pravopisné adaptace? Toto je komplexní výzkumná otázka, na niž jsem se snažil výzkumem 500 anglicismů najít odpověď, případně odpovědi. Ty předkládám v tomto textu, jehož struktura je následující: Nejprve je stručně popsána problematika výslovnostní a pravopisné adaptace výpůjček (2), s důrazem na výslovnost (2.1). Následuje popis jazyku vnějších jevů, které mohou ovlivňovat proces adaptace anglicismů (2.2), konkrétně se jedná o sociální oblasti,

¹ Tento příspěvek vznikl s podporou grantového projektu GA ČR Fonologie českých anglicismů, reg. č. 16-06012S.

k nimž se konkrétní anglicismy váží (2.2.1), a o typ přejímky, tj. zda se jedná o přejímku nezbytnou, či módní (2.2.2). V třetí části článku jsou představena analyzovaná data a ve čtvrté zjištěné výsledky týkající se vztahu módnosti/nezbytnosti přejímk, sociálních oblastí, jejich pravopisu (počeštěný (adaptovaný) vs. původní) a výslovnosti (fonologická vs. grafická, tj. výslovnost podle anglického pravopisu (viz níže)). V páté, diskuzní části se pokouším oddělit od sebe možný vliv typu přejímk a jejich staří na výslednou výslovnost a pravopis. Článek je standardně uzavřen shrnujícím závěrem.

2. PROCES PRAVOPISNÉ A VÝSLOVNOSTNÍ ADAPTACE VÝPŮJČEK

Výpůjčky či přejímky jsou „místem“, na němž dochází ke kontaktu dvou, případně i více jazykových systémů. Střetávají se zde systémy fonologické, pravopisné a morfologické. Výsledkem tohoto střetu bývá slitina, která v sobě v různé míře zachovává prvky obou, případně i více systémů. Z pohledu lingvistiky je zajímavé popisovat procesy, jakými tyto slitiny vznikají, jakož i zjišťovat, v jakém poměru jsou v nich obsaženy složky zdrojového a cílového jazyka a jak (ne)jednotlivé tyto slitiny jsou. V některých jazycích, např. v ruštině, se při vytváření těchto slitin vyjde z výslovnosti ve zdrojovém jazyce, ta se přizpůsobí fonologickému systému ruštiny, zcela se rezignuje na původní pravopis, takže z výpůjček jsou vytvářena slova s ruským pravopisem, a tak např. z anglického slova *smoothie* vzniklo ruské *смузи*.

V češtině základní postup adaptace přejímk spočívá (měl by spočívat) v tom, že se rovněž vyjde z výslovnosti ve zdrojovém jazyce, ta se přizpůsobí českému fonologickému systému, nicméně pravopis zdrojového jazyka bývá zachován, aspoň u nových přejímk (srov. Romportl a kol., 1978 (VŠČ 2), kapitoly II. a III. či Nekula, 2004, s. 264). To je nezřídka zdrojem rozkolísané výslovnosti (srov. již Mathesius, 1947). Situace je však složitější, neboť proces adaptování cizích slov a jejich proměňování ve výpůjčky neprobíhá vždy stejně, takřkajíc podle jednoho a téhož kadlubu. Výslovnost některých výpůjček nevychází z výslovnosti ve zdrojovém jazyce a některé výpůjčky zachovávají pravopis zdrojového jazyka, jiné však mají pravopis počeštěný. Počeštěný pravopis přitom někdy vychází z výslovnosti adaptované na základě výslovnosti ve zdrojovém jazyce, např. *ofsajd* či *ranvej*; jindy však jde o pravopis adaptovaný z pravopisu původního, na němž je založená i tzv. grafická výslovnost (viz níže), např. *trolejbus* (nikoli **trolibas*), *humbuk* (nikoli **hambak*).

Zaznamenáváme tedy minimálně čtyři různé prvky, které se při adaptaci cizích slov na češtinu různě kombinují: 1. pravopis zdrojového jazyka, 2. počeštěný pravopis, 3. výslovnost založená na výslovnosti ve zdrojovém jazyce, 4. výslovnost vycházející z původního pravopisu. Základní možné kombinace těchto prvků pak jsou: 1+3 (např. *boom* (nikoli **búm* (2+3) ani **bom²* (2+4)); 1+4 (např. *wifi*, nikoli **vifi* (2+4) ani **vajfaj* (2+3)); 2+3 (např. *džus*, nikoli *juice³* ani **jujce* (2+4)), 2+4 (např. *puk*, nikoli **puck*

2 Srov. slovo *foťbal* k adaptaci anglického fonému /o/ zapsaného kombinací písmen oo jako českého o, resp. /o/.

3 Nejedná se o české slovo dohledatelné v českých slovnících; v nich je uváděna jen varianta s počeštěným pravopisem.

ani *pak (2+3)). Kombinovat lze ale i více prvků, např. slovo *kečup* je slitina vzniklá kombinací 2+3+4. Adaptování výslovnosti je přitom ještě komplikovanější a nabízí více možností než jen dvě výše uvedené a jejich kombinace, jakkoli ty jsou nejobvyklejší.

2.1 VÝSLOVNOSTNÍ ADAPTACE VÝPŮJČEK

Výslovnostní adaptaci, která je založená na výslovnosti ve zdrojovém jazyce, označuje Duběda (2016) za adaptaci podle principu *fonologické aproximace*. Princip fonologické aproximace spočívá v tom, že se vyjde z výslovnosti ve zdrojovém jazyce a ta se přizpůsobí fonologickému systému jazyka cílového. To znamená, že v případě angličtiny jako zdrojového jazyka a češtiny jako jazyka cílového se fonémy cizí českému fonologickému systému nahradí nejbližšími českými, např. /w/ → /v/, přízvuk se přesouvá na první slabiku, je-li ve zdrojovém jazyce na slabice jiné, a aplikují se česká fonotaktická pravidla, např. /,ʌndə'graund/ → /'andr,graunt/ (k „oživování“ fonému /r/ jako součásti výslovnostní adaptace anglicismů podle principu fonologické aproximace viz Duběda, 2018, s. 256). Tento princip je považován za základní a doporučovaný rovněž i kodifikačními a normativními příručkami (VSČ 2; Hůrková, 1995).

Vedle tohoto způsobu výslovnostní adaptace se objevuje výslovnost vycházející z pravidel českého pravopisu. Duběda (2016) tuto výslovnost označuje za *grafickou*. Tento způsob adaptace se prosazuje zejména tehdy, pokud mluvčí neznají výslovnost ve zdrojovém jazyce; ale může se prosadit i vlivem analogie s jinou výpůjčkou, např. grafická výslovnost slova *wifi* může být ovlivněna výslovností starší výpůjčky *hifi*.

Výslovnost některých výpůjček či cizích vlastních jmen může být nadto realizována různými mluvčími jak podle principu fonologické aproximace, tak podle grafické výslovnosti, v závislosti na tom, zda jednotliví mluvčí znají výslovnost ve zdrojovém jazyce a zda ji reflektují, či nikoli, např. maďarské jméno *Nagy* je v češtině vyslovováno jak [nac], tak [nagi]. U některých jmen je ovšem grafická výslovnost natolik stabilizována, že mluvčí se nepokoušejí o výslovnost vycházející z výslovnosti ve zdrojovém jazyce, pokud ji znají, např. *Utah* či *Oslo*.

Fonologická aproximace a grafická výslovnost však nejsou jediné způsoby, podle nichž jsou výpůjčky vyslovovány. Duběda (2016) principů adaptace výslovnosti výpůjček stanovil celkem osm, přičemž princip fonologické aproximace a grafickou výslovnost považuje za základní. Sám pak analyzoval kvantitativní podíl jednotlivých principů při výslovnostní adaptaci anglicismů (Duběda, 2018).

2.2 VNĚJŠÍ VLIVY OVLIVŇUJÍCÍ VÝSLOVNOST VÝPŮJČEK

Kontakt dvou (či více) jazykových systémů na půdě výpůjček tedy poskytuje bohatý materiál pro výzkum procesu adaptování cizích slov a vlastních jmen, jakož i pro zkoumání jazykových struktur, které se nějak podílejí na tomto procesu a jejichž různá míra podílu vede k tomu, že přejímky nejsou adaptovány pokaždé stejným způsobem. Variování pravopisu a výslovnosti přejímek není ovšem ovlivňováno jen jazykovými zákonitostmi, ale i okolnostmi, které jsou jazykům a jejich strukturám vnější. Variování výslovnosti přejímek v závislosti na několika základních sociálních

proměnných ukázal Havlík (2016); konkrétně se jednalo o věk, vzdělání, místo pobytu a pohlaví mluvčích. Existují pochopitelně i další jazyku vnější skutečnosti, které mohou ovlivňovat adaptační procesy výpůjček, a tím i jejich výslovnost.⁴ Jistě je to stáří výpůjčky, tedy přesněji, doba, kdy mluvčí cílového jazyka začali z nějakého důvodu používat slovo z jiného, zdrojového jazyka, protože obecně se znalost cizích jazyků proměňuje. U anglicismů, jimž se zde věnujeme, je patrné, že starší výpůjčky jsou častěji vyslovovány s grafickou výslovností, srov. rozdílnou výslovnost např. u slov *tramvaj* a *ranvej*, *trolejbus* a *airbus* či *volejbal* a *baseball*. Je zřejmé, že v současnosti je znalost angličtiny mezi českými mluvčími rozšířenější, než bývala, i že z angličtiny si čeští mluvčí vypůjčují slova v mnohem větší míře než dříve.

2.2.1 ANGLICISMY A SOCIÁLNÍ OBLASTI

Důležitou roli v jejich výslovnostní a pravopisné adaptaci pak může hrát to, z jakého důvodu jsou anglická slova užívána a kdo si je ze zdrojového jazyka vypůjčil. Výpůjčky z cizích jazyků nemusí být rozšířeny celospolečensky, nýbrž mohou být vázány jen na určitou sociální sféru či dokonce jen na úzký okruh lidí a jejich činnost, např. anglicismy *double takeout* či *tee line* jsou vázány jen na jeden zimní sport, curling.

O rozdělení anglicismů podle sociálních sfér, do nichž významově spadají, se pokusil již A. Tejnor (1979). Ten získal seznam anglicismů excerpce Stručného etymologického slovníku Holuba a Leyera (1967). Nejvíce anglicismů zařadil do oblastí a) sport, hry, cestování (25,3 %) a b) technika (23 %). To, v jaké sociální sféře se jednotlivé anglicismy užívají, může, ale nemusí ovlivňovat i jejich adaptaci.

2.2.2 MÓDNÍ A NEZBYTNÉ VÝPŮJČKY (ANGLICISMY)

Vliv na adaptaci anglicismů může mít také to, z jakého důvodu se cizí slova přijímají. Výše uvedené pojmy *double takeout* a *tee line* nemají české ekvivalenty a byly přejaty spolu s daným sportem, naproti tomu anglicismus *timing* nahrazuje české slovo *načasování*, a je tedy jen jakousi módní ozdobou.

V současné době do češtiny proniká — v porovnání s minulostí — nebyvalé množství anglicismů (Adam, 2012; Daneš, 2009, aj.). Mnoho z nich je považováno jen za módní výrazivo, což některé autory vede k úvahám o ohrožení češtiny a k výzvám za její čistotu (Adam, 2012). Úvahy o ohrožení — či naopak o obohacení — národních jazyků výpůjčkami z jazyků jiných, obvykle co do počtu mluvčích větších, nejsou ničím novým. V mnoha evropských zemích dokonce fungují jazykové zákony chránící místní národní jazyky. Podobnými úvahami se v tomto textu zabývat nebudeme. Nám nyní jde jen o vyjasnění distinkce mezi módními a nezbytnými výpůjčkami; existuje-li totiž vůbec. Pokud tato distinkce nebude zřejmá, nelze ani zkoumat možný vliv módnosti a nezbytnosti anglicismů na jejich adaptaci.

⁴ Winter-Froemelová et al. (2014) zase zkoumají šest faktorů, které mohou ovlivnit úspěšnost anglicismů prosadit se v němčině: doba vypůjčení, délka slova, fonologická příznakovost, pravopisná příznakovost, příznakovost fonologicko-pravopisného vztahu, lexikální pole (tj. totéž, co sociální oblast v mém pojetí).

Problematikou módních (*luxury*) a nezbytných (*necessary*) anglicismů se obšírně zabývali Onysko a Winter-Froemelová (2011), z jejichž textu při rozlišování těchto dvou typů přejímek vycházím především. Autoři v něm poukazují na problematičnost tohoto dělení, jež spočívá v nejasnosti kritérií (podle čeho rozhodnout, které slovo je nutné a které nikoli?), a na problematičnost označujících pojmů (tj. *luxury* a *necessary*), v nichž je implikováno hodnocení přejímek.

Obvykle je jako módní přejímka označena taková, jež původně cizím slovem označuje skutečnost, pro niž v cílovém jazyce již existuje domácí slovo, např. *sorry* místo *promiň*. Naproti tomu nezbytná přejímka je taková, která do cílového jazyka přešla i s novou skutečností a pro niž není v cílovém zdroji odpovídající ekvivalent. Takové přejímky lze ale teoreticky nahradit novými slovy domácího původu či kalky.

Jak však upozorňoval Tejnor (1979), při kalkování pojmů z angličtiny je problém v tom, že „v českém odborném vyjadřování se zachází mnohem obezřetněji než v angličtině s metaforickými názvy. Nebylo by dost dobře možné kalkovat anglický název *pancake* jako *lívánek*, raději se volí dvojslovný název *kruhové svítidlo*, místo názvu *hardware* (= železářství) doporučila názvoslovná norma popisný název *technické vybavení* na rozdíl od opozitního názvu *software* (= střížní zboží) — *programové vybavení*.“ Pro uživatele češtiny je ale poněkud problematické, že opisné náhrady původně cizích slov bývají víceslovné. V takových případech nezřídka preferují původní, anglické slovo, které se častějším užíváním ustaluje v české domácí zásobě (např. *penalta*, *ofsajd*, *eskalátor* aj.).

Kalkování anglicismů ani jejich nahrazování českými ekvivalenty není v současnosti běžné. To si můžeme ukázat na příkladu názvů míčových her:⁵ máme *fotbal* a *kopanou*, *volejbal* a *odbějenou*, *basketbal* a *košíkovou*, *házenou*, ale už jen *florbal*, *softbal* a nejnověji si názvy míčových sportů zachovávají i anglický pravopis: *baseball* či *netball*.

Důležité je, že i anglicismy, jež do češtiny pronikly spolu s novou skutečností, mohou být nahrazeny českým pojmenováním. Kritérium, zda anglicismus má, či nemá český ekvivalent, pak není dostatečné pro rozlišení módních a nezbytných anglicismů. Pokud by toto kritérium bylo rozhodující, museli bychom slova *baseball*, *softbal* či *hokej* označit za nutné přejímky, zatímco *fotbal*, *volejbal*, ale i třeba *curling* za módní. Domnívám se proto, že je třeba u každého anglicismu zvážit při rozhodování o tom, zda se jedná o nutnou přejímku, či nikoli, nejen to, zda pro něj existuje český ekvivalent, ale i to, zda označuje skutečnost, která do české kultury přišla spolu s anglickým pojmenováním.

Na druhou stranu, kdy je nějaký anglicismus přejímkou módní? A pro koho je módní? Pro běžné mluvčí, nebo pro učitele, redaktory, jazykovědce? Anglické přejímky, které nahrazují slovo domácího významu, a mohou proto u někoho vzbuzovat

5 V některých příkladech, kdy bylo anglické pojmenování nahrazeno českým, nebylo české slovo lepší variantou pro slova odvozená, např. z výše uvedeného *fotbal* lze snadno odvodit adjektivum *fotbalový* (*fotbalový míč*, *fotbalové hřiště* aj.), což od slova *kopaná* nelze. To zřejmě přispělo k tomu, že česká slova plně nenahradila některé anglicismy. Slovo *házená* naproti tomu ukazuje, že nelze jednoznačně predikovat, kdy mluvčí dají přednost anglicismu a kdy slovu domácímu; a užíváme-li běžně adjektivum *házenkářský*, co brání tomu, aby čeští mluvčí měli adjektivum **kopankářský*?

OPEN ACCESS

negativní postoje, mohou mít pro jiné mluvčí svůj významový odstín a jiné konotace než slova domácí. Když S. Čmejrková (2013, s. 269n.) upozornila na negativní postoje (některých) českých mluvčích k přemíře anglicismů, poznamenala, že „[č]astěji se ale možná stává, že anglický výraz se objeví vedle českého dost nečekaně: měli jsme výraz *zálivka*, zvykli jsme si na *dressing* a objevil se *dip*.“ Znamenají ale opravdu pro všechny uživatele češtiny tato slova totéž? Možná by někteří z nich byli překvapeni, že kukuřičné lupínky *nachos* lze mít se sýrovou zálivkou.

Nadto nejde jen o sémantické rozdíly. Jak připomínají Onysko s Winter-Froemelovou (2011, s. 1552), slova nemají jen sémantický, ale i pragmatický aspekt, čili „*luxury loans also arise from a communicative need*“, a tudíž „*from the perspective of RL speakers, there are no luxury loans at all*“. Vezmeme-li si například slovo *budget*, je zřejmě možné je označit za módní výpůjčku, protože nahrazuje české slovo *rozpočet* s prakticky stejným významem. Mají však slova *budget* a *rozpočet* pro uživatele jazyka i tytéž konotace?

Je tedy vůbec užitečné rozlišovat výpůjčky módní a nezbytné? Souhlasím s Onyskem a s Winter-Froemelovou, že ano, protože existuje „*the difference between the designation of a new concept and the use of a borrowing in addition to already existing terms in an RL*“ (ibid., 2011, s. 1552). Aby se citovaní autoři vyhnuli nežádoucím konotacím, jež jsou v pojmech *luxury* (módní) a *necessary* (nezbytná) obsaženy, navrhuji je označovat pojmy, které vycházejí z řecké rétorické tradice, a to *catachrestic* a *non-catachrestic*: „*In order to develop an alternative terminology, it is useful to exploit the considerations that have been made concerning catachresis (or, in the Latin terminology, abusio) in the rhetorical tradition. This term is generally understood as a metaphor caused by necessity (...). This means that in the case of catachrestic metaphor a given language lacks a certain expression and a metaphor thus becomes necessary*“ (ibid., s. 1553).

V české lingvistice se ale jako *katachreze* označují tzv. pomíchané metafory (Dvořáček, 1925), resp. míchání metafor (Jelínek, 2016). Bylo by tedy matoucí označovat přejímky, jež přišly do cílového jazyka spolu s nějakou (novou) skutečností, jako *katachrestické*. Podržím se proto označení *nezbytné* a *módní* přejímky, nicméně neimplikuji tím, že přejímky, jež označím za *módní*, by bylo žádoucí nepoužívat a nahradit českými slovy.

Cílem tohoto textu je jen prozkoumat vztah a) mezi sociální sférou, v níž se přejímky zejména používají, a jejich typem, t.j. zda jsou nezbytné, či módní; a následně b) vztah mezi typem přejímek a mezi stupněm a rychlostí jejich výslovnostní a pravopisné adaptace.

3. DATA

Pro svou analýzu jsem využil Databázi anglicismů čítající 4612 anglicismů. Tato databáze je založena na excerpci českých slovníků, konkrétně těchto: Nový akademický slovník cizích slov (Kraus a kol., 2005); Nová slova v češtině I, II. Slovník neologismů (Martincová a kol., 1998, 2004); Co v slovnících nenajdete (Sochová — Poštolková, 1994); Slovník spisovného jazyka českého (Havránek a kol., 1971), Slovník současné češtiny, Slovník současné češtiny pro školu a veřejnost (2006), Příruční slovník jazyka českého (1935–1957); dále byla databáze ještě doplněna z těchto zdrojů: Korpus

SYN2015, VSC2 (Romportl a kol., 1978), vlastní heslář autorů databáze (podrobněji k popisu databáze viz Duběda, 2018). Vzhledem k tomu, že databáze obsahuje převážně anglicismy obsažené v již vydaných slovnících, je zřejmé, že neobsahuje nejnovější anglicismy užívané ve specifických prostředích, např. pojmosloví akrobatického lyžování apod. Přestože databáze byla obohacena o několik desítek současných anglicismů z autorského hesláře, jedná se o databázi spíše konzervativní, obsahující starší vrstvy anglicismů.

K analýze jsem vybral 500 nejfrekventovanějších anglicismů. Frekvence byla stanovena podle výskytu v korpusu SYN2015; z analýzy jsem vyřadil slova odvozená, např. *fotbalový, hokejový*. Ze základních údajů o databázi (excerpce slovníků), jakož i z toho, že jsem analyzoval 500 jejich nejfrekventovanějších výrazů, je zřejmé, že analyzovaný vzorek obsahuje poměrně velké množství starších a dlouhodobě etablovaných anglicismů typu *fotbal* či *bekhend*. To má samozřejmě vliv na zjištěné výsledky, co se týče počtu módních a nezbytných výpůjček a způsobu jejich adaptace. Pokud by bylo analyzováno 500 anglicismů, jež se užívají jen posledních deset let, zjištěné výsledky by byly jiné. Považuji však za opodstatněné analyzovat frekventované i dlouhodobě užívané anglicismy. Zjištěné údaje nám poskytnou vhled do procesu adaptování anglicismů v časově větším rozsahu.

4. VÝSLEDKY

4.1 MÓDNOST, RESP. NEZBYTNOST PŘEJÍMEK Z ANGLIČTINY A SOCIÁLNÍ OBLASTI

Pět set analyzovaných anglicismů jsem rozdělil do několika sociálních oblastí, z nichž dané anglicismy pocházejí, resp. jsou v nich užívány. Ty jsou níže seřazeny od nejpočetněji zastoupených po nejméně. Dále u jednotlivých oblastí uvádím i poměr módních (M) a nezbytných (N) anglicismů. Několik anglicismů se objevuje ve více sociálních oblastech, např. slovo *hit* označuje úspěšnou píseň či obranný zákrok v ledním hokeji:

1. *sport*: 100 anglicismů; M: 49 — N: 51
2. *internet, nová média a technologie*: 65; M: 6 — N: 59
3. *zábava a volný čas*: 63; M: 40 — N: 23
4. *společnost*: 64; M: 54 — N: 10
5. *hudba*: 37; M: 7 — N: 30
6. *doprava*: 34; M: 7 — N: 27
7. *práce a pracovní vztahy*: 33; M: 27 — N: 6
8. *jídlo a pití*: 23; M: 9 — N: 14
9. *film*: 13; M: 7 — N: 6
10. *mezilidské vztahy*: 11; M: 10 — N: 1
11. *realie*: 10; M: 1 — N: 9
12. *psychické či fyzické stavy*: 10; M: 10 — N: 0
13. *odívání*: 9; M: 2 — N: 7
14. *kosmetika*: 8; M: 2 — N: 6

15. zvířata: 8; M: 0 — N: 8

16. lidská obydli a jeho příslušenství: 7; M: 5 — N: 2

17. nezařazená: 8; M: 5 — N: 3

Celkově jsem za módní přejímky označil 241 anglicismů a za nezbytné 262. Z výše uvedených údajů vidíme, že módní a nezbytné anglicismy jsou v různých sociálních sférách rozloženy nerovnoměrně. Módní anglicismy významně převažují v oblastech zábavy a volného času, společnosti, práce, mezilidských vztahů a fyzických či psychických stavů. Naproti tomu výraznou převahu nezbytných přejímek nacházíme v oblastech internetu a nových médií, hudby, dopravy, reálií, odívání, kosmetiky a pojmenování zvířat. V oblastech sportu, potravin a filmu je poměr mezi nezbytnými a módními přejímkami vyrovnaný.

Tato zjištění s ohledem na to, co či koho dané anglicismy označují, nejsou příliš překvapivá. V případě módních anglicismů se často jedná o skutečnosti, které jsou spjaty s lidským životem ve společnosti prakticky od nepaměti; lidé např. byli šťastní i v dobách, kdy neříkali, že jsou *happy* ([hɛpɪ]). Větší podíl nezbytných anglicismů v těchto oblastech by znamenal, že spolu s nimi přišly i nové koncepty společenských vztahů, nové uspořádání pracovních podmínek, nové fyzické či psychické stavy, minimálně jejich popisy. To evidentně nebyl (hlavní) důvod pro to, aby čeští mluvčí začali užívat v těchto sociálních oblastech anglická slova.

Jakkoli není rozložení nezbytných a módních anglicismů napříč sociálními sférami překvapivé, je dobré při různých úvahách o anglicismech mít přinejmenším na paměti, že anglicismy jsou přejímány z různých důvodů.

4.2 VLIV MÓDNOSTI, RESP. NEZBYTNOSTI PŘEJÍMEK Z ANGLIČTINY NA JEJICH VÝSLOVNOSTNÍ A PRAVOPISNOU ADAPTACI

Nejprve se podívejme na vztah mezi módností/nezbytností přejímky a její výslovnostní adaptací. Zajímá mě jen vztah mezi výslovností grafickou a fonologickou, tj. převážně podle principu fonologické aproximace. Při počítání pěti set slov je ovšem třeba přihlídnout k jistým zjednodušením, neboť výslovnost slov či jejich částí mohou ovlivňovat různé analogie.⁶ Dále je třeba vzít v potaz anglicismy, u nichž se pravopisná i výslovnostní podoba shoduje prakticky s českými podobami a nelze smysluplně určit, zda se jedná o grafickou výslovnost, či nikoli, např. *hit*, *miss* či *hobby*.

Z celkových pěti set anglicismů se jich 263 vyslovuje s nápodobou původní výslovnosti či jinak než graficky, 141 jich bylo vysloveno graficky a 101 je z hlediska výslovnosti neutrální.⁷ Podíl čísel vyjadřujících poměr mezi výslovností fonologickou a grafickou (tj. 263/141) je po zaokrouhlení na jednu desetinné místo 1,9. V případě módních anglicismů převažuje fonologická výslovnost nad výslovností grafickou výrazněji: 141 (fo-

6 Slova, v nichž je výslovnost ovlivněna analogií s třetím jazykem (*skrumáž*) či je nějak oproti původní výslovnosti posunuta, např. *smeč* ([smæʃ] vs. [smetʃ]) či *debl* ([dabl] vs. [debl]), není v testovaném vzorku mnoho. Důležité pro mě je, že se nejedná o výslovnost grafickou.

7 U několika slov, např. *kečup* či *disko*, byla stanovena grafická i fonologická výslovnost, celkový součet je proto vyšší než 500.

nologická) oproti 52 (grafická); $141/52 = 2,8$. V případě anglicismů nezbytných je poměr jiný. Patrný je nárůst anglicismů vyslovených graficky a poměr ve prospěch výslovnosti fonologické oproti výslovnosti grafické není již tak výrazný: 120 (fonologická) a 89 (grafická) $120/89 = 1,3$. Ve všech skupinách tedy převažují anglicismy s fonologickou výslovností, poměry mezi výslovností fonologickou a grafickou se ale v sledovaných skupinách výrazně liší: celkově — 1,9; módní — 2,8 a nezbytné — 1,3.

Dále jsem zjišťoval vztah mezi módností/nezbytností přejímek z angličtiny a jejich pravopisnou adaptací, resp. zachováním pravopisu původního.⁸ Zde zaznamenané rozdíly již nejsou tak výrazné. Z celkových 500 zkoumaných anglicismů jich 239 zachovává pravopis původní, 203 má pravopis adaptovaný a 66 je z hlediska pravopisu neutrální (např. *hit* či *hot*); $239/203 = 1,2$. Z 241 módních přejímek jich má adaptovaný pravopis 88, zatímco původní 117; $117/88 = 1,3$. Z 262 nezbytných přejímek jich má adaptovaný pravopis 115 a původní 122 z nich; $122/115 = 1,1$. Ve všech skupinách tedy mírně převažují anglicismy s původním pravopisem, přičemž rozdíly v poměru mezi původním a adaptovaným pravopisem nejsou velké: celkově — 1,2; módní — 1,3 a nezbytné — 1,1. Nezdá se tedy, že by typ přijetí anglicismu měl zásadní vliv na jejich pravopisnou adaptaci.

Pravopis ovšem může být adaptován na základě fonologické výslovnosti, či na podkladě výslovnosti grafické. Z módních anglicismů jich 51 má fonologickou výslovnost a adaptovaný pravopis, 31 grafickou výslovnost a adaptovaný pravopis, zatímco u nezbytných přejímek z angličtiny jich má 50 fonologickou výslovnost a adaptovaný pravopis a 52 grafickou výslovnost a adaptovaný pravopis. Zde tedy už vidíme rozdíl: u nezbytných přejímek převažují anglicismy, u nichž je pravopis adaptován na základě grafické výslovnosti, např. *buldozer* či *surfování*. To odpovídá i tomu, že u módních anglicismů výrazně převažuje výslovnost podle původní výslovnosti v angličtině, zatímco u nezbytných přejímek není rozdíl mezi anglicismy s fonologickou a grafickou výslovností tak velký.

5. DISKUSE

Zjištění, že módnost či nezbytnost přejímek z angličtiny může mít vliv na to, jak jsou vyslovovány, však může být zkresleno složením testovaného vzorku. Jedná se totiž o anglicismy, jež se z větší míry vyskytují v českých slovnících a patří mezi nejfrekventovanější, z toho důvodu je mezi nimi i velké množství starších anglicismů, v češtině již plně etablovaných. V době, kdy nebyla angličtina dominantním evropským jazykem, její původní výslovnost nebyla všeobecně známa. V důsledku toho se anglicismy častěji vyslovovaly graficky (*trolejbus*, *tramvaj* aj.). A vzhledem k tomu,

⁸ Jako slova s původním pravopisem jsem s jednou výjimkou označil jen ta slova, jež nemá jí počestěnou variantu; pokud tedy má některé slovo obě varianty, např. *tým* a *team*, označoval jsem je za slova s počestěným, adaptovaným pravopisem. Pravopisné varianty jsou dány tím, v jakých podobách jsou anglicismy uvedeny v excerpovaných slovnících. Onou jedinou výjimkou je slovo *thriller*, resp. *triler*, u něž jsem započítal původní pravopis, protože počestěná varianta je málo užívána.

OPEN ACCESS

že angličtina nedominovala v evropském prostředí, lze také předpokládat, že starší anglicismy se do češtiny přejímaly ve větší míře z nutnosti pro pojmenování nové skutečnosti. Krátce, grafická výslovnost a případně i adaptovaný pravopis na grafické výslovnosti založený nemusejí být tolik ovlivněny nezbytností/módností přejímek, ale spíše dobou jejich převzetí do češtiny (k tomu srov. např. Nekula, 2004, s. 363n.).

Porovnání údajů z několika různých sociálních sfér by nám mohlo pomoci rozlišit tyto dva vlivy na adaptační proces. V sociálních sférách *doprava* a *internet* a *nová média* totiž převažují nutné přejímky, v oblasti nových médií se ale převážně jedná o přejímky mladší než v oblasti dopravy, kde nacházíme slova *tendr*, *vagón* apod. Dále se podíváme na oblasti *společnost* a *zábava* a *volný čas*, v nichž převažují módní anglicismy, a na oblast *sportu*, v níž je počet módních a nezbytných přejímek vyrovnaný (49 vs. 51). Pokud by platilo, že nezbytné přejímky se do značné míry kryjí se staršími anglicismy, mělo by rozlišení módních a nezbytných přejímek v oblasti *sportu* toto respektovat.

V oblasti *doprava* máme 34 anglicismů, 27 z nich jsem označil za nezbytné přejímky. Z hlediska výslovnosti jsou anglicismy v této oblasti rozlišeny rovnoměrně: 14 z nich se vyslovuje graficky, 14 fonologicky a 6 jich má výslovnost neutrální. Pokud by měl být prokázán skutečný vliv typu přejímky na výslovnost, bylo by lze ideálně očekávat, že všech 7 módních anglicismů v oblasti dopravy se vyslovuje fonologicky. Ve skutečnosti se jich fonologicky vyslovuje pět a dva graficky. Ačkoli se všechny módní přejímky nevyslovují fonologicky, jejich počet výrazně převyšuje anglicismy vyslovené graficky. Naopak u nezbytných přejímek převažuje grafická výslovnost (12) nad fonologickou (9). Podíváme-li se na to, jaká konkrétní slova jsou módními anglicismy v oblasti *doprava*, zjistíme, že se skutečně jedná o mladší anglicismy, např. *off-road*, *skibus*, *jet*, *charterový* či *ranvej*. Mladší jsou zejména v kontrastu k nezbytným přejímkám, jako jsou *buldozer*, *tramvaj*, *tunel*, *trolej* aj.

Podívejme se dále na údaje z oblasti *internetu* a *nových médií*. V této oblasti máme 65 anglicismů, z nichž 59 označuji za nezbytné přejímky. Pokud by tedy mělo mít vliv na výslovnostní adaptaci to, zda se jedná o nezbytnou přejímku, i zde by měla převažovat grafická výslovnost či by měla být výrazněji zastoupena (nezapomínejme na to, že preferovaným a nejčastěji užívaným typem je výslovnost podle principu fonologické aproximace, srov. Duběda, 2016).

Grafická výslovnost zde sice nepřevažuje, ale její podíl je skutečně poměrně vysoký: 22 anglicismů se v této oblasti vyslovuje graficky (např. *mobil*, *procesor*, *pixel*, *wifi*, *excel* aj.) a 28 fonologicky; v pravopisné adaptaci převažuje původní pravopis oproti adaptovanému v poměru 2:1. Podíváme-li se na vztah mezi výslovností a typem přejímky, nezdá se ale již, že by tento vliv byl příliš silný: z šesti módních přejímek je totiž polovina, tedy tři, vyslovena graficky. U nezbytných přejímek pak bylo graficky vysloveno 19 a fonologicky 26. U některých anglicismů nadto mají vliv na výslovnost různé analogie, zejména u slov latinsko-řeckého původu, např. u slov typu *digitální*, *procesor* či *mobil*.

Podívejme se nakonec ještě na dvě oblasti, v nichž převažují módní přejímky. V oblasti *volného času* a *zábavy* máme 63 anglicismů, z nichž se ve 40 případech jedná o módní přejímky. V porovnání s oblastí *internetu* opravdu narostl počet anglicismů

vyslovovaných fonologicky, resp. klesl počet anglicismů vyslovovaných graficky: 35 z nich se vyslovuje fonologicky a 16 graficky. Z módních anglicismů, kterých je 40, je graficky vysloveno jen šest z nich, zatímco z nezbytných, jichž je 23, je graficky vysloveno osm (např. *fantasy*, *graffiti*, *motel* či *rover*) a 11 fonologicky.

Podobné je to i v oblasti *společnost*, kde máme 64 anglicismů, z nichž 54 je označeno za módní přejímky. Fonologicky je vyslovena polovina z nich, konkrétně 32, zatímco graficky jen čtvrtina, konkrétně 17. U módních přejímek v této oblasti výrazně převažuje fonologická výslovnost nad grafickou v poměru 2:1, konkrétně 26 vs. 12, zatímco u nezbytných je tento poměr 1:1, konkrétně 4 vs. 4.

Celkově lze říci, že takřka ve všech zkoumaných sociálních oblastech je podíl anglicismů s grafickou výslovností vyšší u nezbytných anglicismů v porovnání s anglicismy módními užívanými v týchž sociálních oblastech. Výjimku představují dvě oblasti: v oblasti *sportu* a *hudby* je i u nezbytných přejímek poměr ve prospěch fonologické výslovnosti téměř 2:1 (jak tomu bývá u módních přejímek).

V oblasti *sportu* máme sto anglicismů, 49 z nich je módních a 51 nezbytných. Téměř polovina nezbytných anglicismů z oblasti sportu se vyslovuje fonologicky, konkrétně 24, a jen 13 graficky, většinou se přitom jedná o staré výpůjčky: *gól*, *klub*, *faul*, *hokej*, *puk*, *fotbal* aj.

A jak staré jsou v oblasti sportu nezbytné výpůjčky, jež se vyslovují fonologicky? Tuto skupinu musíme nejprve rozdělit podle toho, zda mají adaptovaný pravopis, či je zachován pravopis původní. V případě slov s adaptovaným pravopisem nacházíme staré anglicismy jako *ragby*, *mečbol*, *kokpit*, *bekhend*; u anglicismů s původním pravopisem najdeme i staré přejímky, např. *hattrick* či *judo*, ale v mnohem větší míře přejímky nové: *bowling*, *kickbox*, *squash* či *tie-break*. V oblasti *sportu* tedy zaznamenáváme v porovnání s jinými sociálními oblastmi, např. *doprava*, větší snahu i starší anglicismy adaptovat fonologicky; nárůst nezbytných přejímek vyslovených fonologicky je ale dán i podílem nových anglicismů.

Na závěr se podíváme na nezbytné přejímky z angličtiny, jež se vyslovují fonologicky, v oblasti *hudby*; jedná se o 17 anglicismů. Většinou jde o delší dobu užívané přejímky jako (*hard*)*rock*, *punk*, *funk*, *blues*, *bluegrass*, *jazz* apod. Převažující výslovnost těchto anglicismů je fonologická, graficky se vyslovuje jen několik pojmů označujících nějaký hudební styl: *metal*, *gospel* či *techno*. Nezdá se tedy, že by u těchto pojmů hrálo významnější roli v tom, jak se vyslovují, v jaké době se začaly používat a že šlo o nezbytné přejímky, nezbytné k takřka okamžitému užívání. To může být dáno společenskou oblastí, v níž se užívají, tj. oblast (populární) hudby. Nezřídka se totiž jedná o hudební styly spjaté s anglickým prostředím a s písněmi v angličtině; významnou roli na vyšším podílu starších, nezbytných anglicismů s fonologickou výslovností tu tedy zřejmě hrála určitá prestiž anglo-amerického kulturního prostředí (k tomu srov. Baňko — Hebal-Jeziarska, 2012).

6. ZÁVĚR

Z celkových údajů týkajících se všech pěti set analyzovaných anglicismů vyplývá zřejmý vliv módnosti, resp. nezbytnosti na jejich výslovnost: fonologicky bylo vyslo-

OPEN ACCESS

veno 143 módních anglicismů, kdežto graficky jen 52 z nich. Naproti tomu z nezbytných anglicismů bylo vysloveno 120 fonologicky a 89 graficky. Vliv typu přejímky na grafickou podobu anglicismů není z celkových údajů zřejmý: 88 módních anglicismů má adaptovaný pravopis a 117 původní; z nezbytných anglicismů má adaptovaný pravopis 115 z nich a původní 122.

Vliv módnosti, resp. nezbytnosti na výslovnost anglicismů je ale nutné relativizovat vzhledem k stáří anglicismů a k sociálním oblastem, v nichž se anglicismy užívají. Nejpřesvědčivější závěr tedy zní, že *graficky jsou vyslovovány zejména starší anglicismy, které se užívají v profesních či technicky vymezených sociálních oblastech a jež byly přejaty spolu se skutečností, již označují*. Tento závěr je pochopitelný vzhledem k tomu, že dané anglicismy museli používat uživatelé, pro něž původní výslovnost nebyla důležitá; důležité pro ně bylo co nejnázem a co nejrychleji dané pojmy a slova z angličtiny začít užívat.

K tomu, aby se prokázal silnější vliv nezbytnosti, resp. módnosti přejímek z angličtiny na výslovnost, by bylo nutné analyzovat vzorek nejnovějších anglicismů. Zatím tento vliv považují spíše za slabý, v zásadě se jedná jen o doprovodný rys ve svazku různých jevů a vlivů, jež vedou k výsledné výslovnostní podobě jednotlivých anglicismů.

Mnohem zřejmější je vztah mezi sociálními oblastmi a typem anglicismů, které se v nich užívají: v sociálních oblastech *internet a nová média, hudba, doprava, jídlo a pití, realie, odívání, kosmetika a zvířata* převažují nezbytné výpůjčky z angličtiny, zatímco s módními anglicismy se setkáváme ponejvíce v oblastech *volného času a zábavy, práce, společenských vztahů a společnosti* a při popisu *psychických a fyzických stavů*.

LITERATURA

- ADAM, R. (2012): Máme se obávat anglicizace češtiny? In: S. ČMEJRKOVÁ — J. HOFFMANNOVÁ — J. KLÍMOVÁ (eds.), *Čeština v pohledu synchronním a diachronním. Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, s. 831–837.
- BAŇKO, M. — HEBAL-JEZIERSKA, M. (2012): Proč jazz, nikoliv džez? Harmonie grafické podoby lexému a obsahu — jako jeden z činitelů ovlivňujících adaptaci cizojazyčných přejímek? In: S. ČMEJRKOVÁ — J. HOFFMANNOVÁ — J. KLÍMOVÁ (eds.), *Čeština v pohledu synchronním a diachronním. Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, s. 371–375.
- ČMEJRKOVÁ, S. (2013): Některé stylové jevy v tvarosloví, syntaxi a lexiku mediálních dialogů. In: S. ČMEJRKOVÁ — M. HAVLÍK — J. HOFFMANNOVÁ — O. MÜLLEROVÁ — J. ZEMAN, *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, s. 230–276.
- DANEŠ, F. (2009): Situace češtiny: perspektiva i retrospektiva. In: *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, s. 62–71.
- DUBĚDA, T. (2016): Empirické mapování výslovnostního úzu u cizích slov. *Slovo a slovesnost*, 77, s. 123–142.
- DUBĚDA, T. (2018): Fonologická adaptace anglicismů v kvantitativním pohledu. *Naše řeč*, 101, s. 245–267.
- DVOŘÁČEK, J. (1925): Pomíchané metafory. *Naše řeč*, 9, s. 33–38.
- HAVLÍK, M. (2016): Sociálně motivované variování výslovnosti cizích slov. *Časopis pro moderní filologii*, 98, 2, s. 157–173.
- HAVRÁNEK, B. a kol. (1971): *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia.

- HŮRKOVÁ, J. (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia.
- JELÍNEK, M. (2016): KATACHREZE. IN: P. KARLÍK — M. NEKULA — J. PLESKALOVÁ (EDS.), *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 785.
- KRAUS, J. a kol. (2005). *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.
- MARTINCOVÁ, O., a kol. (1998): *Nová slova v češtině I: Slovník neologizmů*. Praha: Academia.
- MARTINCOVÁ, O., a kol. (2004): *Nová slova v češtině II: Slovník neologizmů*. Praha: Academia.
- MATHESIUS, V. (1947): Výslovnost jako jev sociální a funkční. In: V. MATHESIUS, *Čeština a obecný jazykozpyt*, Praha: Melantrich, s. 130–136.
- NEKULA, M. (2004): Anglicismy v češtině. In: W. VIERECK — K. VIERECK — H. RAMISCH (eds.), *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 259–275.
- ONYSKO, A. — WINTER-FROEMEL, E. (2011): Necessary loans — luxury loans? Exploring the pragmatic dimension of borrowing. *Journal of Pragmatics*, 43, s. 1550–1567.
- Příruční slovník jazyka českého (1935–1957). Praha: Státní nakladatelství — Školní nakladatelství — SPN.
- ROMPORTL, M. a kol. (1978): *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých. Výslovnostní slovník*. Praha: Academia.
- Slovník současné češtiny*. Internetová verze. Brno: Lingea. <https://www.nechyubjte.cz/slovník-soucasne-cestiny>
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: S Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (2006)*. Praha: Academia.
- SOCHOVÁ, Z. — POŠTOLKOVÁ, B. (1994): *Co v slovnících nenajdete*. Praha: Portál.
- TEJNOR, A. (1979): Anglicismy v češtině. In: J. KUCHAR (ed.), *Aktuální otázky jazykové kultury v socialistické společnosti*. Praha: Academia, s. 207–212.
- WINTER-FROEMEL, E. — ONYSKO, A. — CALUDE, A. (2014): Why some non-catachrestic borrowings are more successful than others. A case study of English loans in German. In: A. KOLL-STOBBE — S. KNOSPE (eds.), *Language contact around the globe*. Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 119–142.

PŘÍLOHA

Seznam analyzovaných anglicismů:⁹

tým, team; klub; trenér; film; gól; jet; fotbal; sport; kouč, coach; fanoušek; dolar; park; start; manažer; internet, Internet; partner; list; hokej; trénink; gólman; extraliga; test; rekord; tip; lídr, leader; dres; derby; post; skóre; cup; trend; play; penalta; servis, service; show; off; top; bar; web; tenis; mobil; set; centr; hit; e-mail, email; design; tramvaj; server; byznys, business; digitální; sex; play-off, playoff; puk; rallye, rally; muzikál; management; pas; tunel; standard; verdikt; faul; farma; kontejner; šok; lokomotiva; parkování; rock; super; párty, party; kemp; online, on-line; brejk; concern; in; volejbal; stres, stress; radar; profesionál; kurt, court; country; basketbal; bek, back; van; mítink; holding; stoper; export; hattrick; grant; miss; džez, jazz; summit; tank; čili; software; displej; golf; facebook; databáze; notebook; sprint; vagón; termi-

⁹ Slova jsou řazena podle frekvence od slova nejfrekventovanějšího; uvádím všechny pravopisné varianty nalezené v excerpovaných slovnících.

nál; komfort; blues; gang; detektiv; trik; boxer; skaut, scout; image; hendikep, handicap; triler, thriller; akvapark, aquapark; leasing; pop; komodita; trolejbus; dýdžej; billboard; florbal; fér, fair; bajt, byte; aut, out; sci-fi, scifi; boom; aids, AIDS; star; singl, single; aerobik; workshop; horor; developer; barel; dealer; čip; fitness; procesor; mix; finiš; boss; forvard; fax; klip; slogan; fit; sprej, spray; band; outsider; céděčko; ofsajd; lajna; revival; spot; doping; džungle; koktejl; market; kameraman; folklor; laser; gril; standardka; buldok; folk; svetr; in-line, inline; džudo, judo; dispečer; klaun; tajm, time; gay; lord; teenager; žokej, jockey; reality show, reality-show, realityshow; tendr; retro; rating; skútr, scooter; esej, essay; story; hobby, hoby; recitál; power-play, power play, powerplay; nohejbal; mejkap, make-up, makeup; džíny; song; stop; blog; sir; ring; whisky; biker; mečbol; disko, disco; live; tečovat; airbag; cent; wellness, wellnes; grandslam, Grand Slam; volej; interview; frontman; pank, punk; bob; tablet; ahoj; bestseler, bestseller; skalp; džus; nonstop; hokejbal; benefit; esemeska; lady; lobby; demo; step; klan; snowboard; twitter, Twitter; comeback; steak; baby box, babybox, baby-box; sedan; revolver; love; monitoring; tie-break, tiebreak; drink; art; baseball; game; džentlmen, gentleman; happening; youtube, YouTube; debl; underground; hip hop, hip-hop, hiphop; smog; western; cola; know-how, knowhow; ranč; bigband, big band, big-band; showbyznys; import; mikina; brousit; trable; bowling; metal; fantasy; baby; open; computer; e-shop, eshop; kečup; modeling, modelling; kovboj; draft; graffiti; Greenpeace; mač; badminton; hamburger; squash; spirituál; bojkot; šampon; gauč; hacker; environmentální; raper, rapper; double; reggae; skrumáž; labourista; makro; soul; port; kánoe; dabing, dubbing; poník; rover; aeroklub; casting; chat; utopie; blafák; poker; jack; skinhead; kanystr; bodyguard; ragby; performance; techno; hardware; buly; zip; punč; generovat; lob; talk-show, talk show, talkshow; pyžamo; smeč; pólo; veranda; multiplex; world music, world-music, worldmusic; kombajn; monopost; spurt; haló; kvíz; evergreen; kros; bekhend, backhand; boeing; raft; ROM; šerif; hatchback; cloud; rout, raut; airbus; smartphone, smart-phone; kampus; skener, scanner; šot, shot; doga; šilink; tiket; penny; crazy; hot; pub; drajv, drive; piknik; sendvič; bluetooth, Bluetooth; beat; kokpit; buldozer; UFO, ufo; rokenrol, rock-and-roll, rockandroll; happyend, happy end, happy-end; kompak; jackpot; bit; freestyle; džíp; setbol; puzzle; humbuk; tramp; tanker; trast, trust; best of; enduro; superman; event; made in; disent; sponzoring; pudink; skajp, skype, Skype; bookmaker; chips; soundtrack; medium; kliknout; instantní; gospel; matrix; fast food, fastfood, fast-food; bondovka; eskalátor; funk; skibus; antilopa; šortky; bendžo; hosteska; pick-up, pickup; snajpr, snajper, sniper; skif; kongresman; SIM karta, SIM-karta; free; help; time-out, time out, timeout; joint; sejf, safe; modem; stream; kickbox; disketa; king; kraul; screening, skrínig; zoom; gag; tranzistor, transistor; emo; bluegrass; styling; rifle; outfit; džin, gin; street; jachting; klakson; callcentrum, call centrum, call-centrum; skateboard; happy; kiks; brand; ranvej, runway; broker; spinning; outsourcing; PIN, pin; teriér; word, Word; charterový; trip; trial; diktafon; snowpark; label; jam, yam; toust, toast; steeplechase; independent; striptýz; sitkom, sitcom; skeč; girl; surfování; viktorián; pitbul; žiletka; cool; sekáč; bombastický; report; hi-fi, hifi; motel; laptop; gambler; slot; grog; establishment; shopping; public relations; walking; biftek; off-road, offroad; dok; challenger; tuner; restart; RAM; trolej; spam; peeling; salmonela; dresink; wifi, WiFi; cash; all stars, all-stars, allstars; remake; router; kulti-

var; slum; aligátor; jumping; facelift, face-lift; last minute, last-minute, lastminute; zombie; high-tech, hi-tech, hightech; excel, Excel; retail; retrívř; roadster; smoking; faktoring; softbal; direkt; trap; ping-pong, pingpong; heliport; love story, love-story, lovestory; forhend, forehand; hostel; bungalov

Martin Havlík | Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky | Letenská 1, 118 51 Praha 1
ORCID 0000-0002-1945-2934
havlik@ujc.cas.cz